

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԽԱԻԱՐՄԱՆ ԳԻՇԵՐ

Օր մը Ալպըրթ Այնըշթայնի կը հարցնեն թէ իսկապէս ի՞նչ էր ամենաէական բանը թուաբանութեան մէջ: Որուն վրայ, Այնըշթայն ջնջել տալով գրատախտակին վրայ գտնուող թուաբանական բարդ խնդիրները, կը գրէ. «Երկու՝ առաւել երկու, հաւասար է չորս», ապա կ'ըսէ «Ահա այս է միակ եւ էական բանը թուաբանութեան մէջ»: Ինչպէս որ թուաբանական ամենաբարդ բանաձեւերը անօգուտ են առանց անոր հիմնական խարիսխին, նոյնն է պարագան նաեւ կեանքին եւ մեր քրիստոնէական հաւատքին:

Եւ այժմ այս խորհրդաւոր եւ սուրբ պահուն, կ'արժէ վայրկեանի մը համար մը-տածել թէ ի՞նչն է հիմնականը, էականը մե՛ր հաւատքին մէջ: Քրիստոնէական մեր հաւատքը իրականութեան մէջ հիմնուած է երկու ծառերու վրայ, եւ պիտի խնդրէի սա պահուս, որ ձեր միտքերը կենդրոնացնէիք այդ ԵՐԿՈՒ կարեւոր ծառերուն վրայ, որոնք հիմը կը կազմեն Սուրբ Գրքին:

Առաջին ծառը կը գտնուէր Եդեմի Պարտէզին՝ Դրախտին մէջ, Բարիի եւ Չարի Գիտութեան Ծառը, որուն Ադամն ու Եւան արգիլուած էին նոյնիսկ մօտենալ: Ու ճիշդ հոս էր որ կը սկսէին Մարդ-արարծին խնդիրները, երբ ան կը հռչակէր իր անկախութիւնը Աստուծոյն եւ կ'որոշէր բռնել ինքն իր կեանքի ճամբան: Եւ ի՞նչ կ'ըլլար հետեւանքը ասոր, եթէ ոչ հազարաւոր տարիներու վրայ ձգուած անհանդուրժողութիւն եւ պայքարներ, տգիտութիւն, պատերազմներ, աղքատութիւն եւ սով: Եւ ինչո՞ւ այս բոլորը, որովհետեւ Մարդը կ'ուզէր կեանք մը առանց Աստուծոյ, անկախ իր Ստեղծիչէն: Սակայն իրականութեան մէջ Մարդ չէ ստեղծուած աշխարհ կառավարելու, որովհետեւ անոր ներաշխարհին մէջ փճացած եւ սխալ բան մը կայ, որ զինք կը մղէ միայն օգտագործել բնութիւնն ու շահագործել իր եղբայր-մարդը: Միակ ձեւը տիրելու աշխարհին կարելի պիտի ըլլայ միմիայն նախ՝ Հայր Աստուծոյ եւ ապա մեր եղբայր-մարդուն հետ համագործակցաբար, որովհետեւ մարդը ինքնին առանձնացած կղզի մը չէ:

Իսկ անդին, Սուրբ Գիրքը կը յիշէ Երկրող ծառ մը եւս, որ աւելի էական է մարդուն, մանաւանդ քրիստոնէային համար, եւ անբաժան մասն է քրիստոնէային կեանքին, այդ ալ Գողգոթայի վրայ կանգնած այն ծառն էր, որուն փայտով պիտի շինուէր Խաչը եւ որուն վրայ պիտի խաչուէր Քրիստոս: Երկու հազար տարիներ առաջ, այս օրը Գողգոթայի բարձունքին սահմակեցուցիչ բան մը պատահեցաւ, այդ իսկ ծառէն պատրաստուած Խաչին վրայ: Աստուածորդին կու գար իր կեանքը տալու հոն, որովհետեւ այլեւս ուրիշ ձեւ չկար Մարդուն ցոյց տալու Հայր Աստուծոյ մեծահոգութիւնը, ազատագրելու եւ փրկելու մեղանշական Մարդը, այլեւս ուրիշ ելք չկար Մարդուն եւ իր Ստեղծիչին միջեւ գտնուող կապը, յարաբերութիւնը վերականգնելու:

Ժամանակին, 35 տարեկան Ամերիկացի բժիշկ մը, տէր բացառիկ վկայականներու, եւ մասնագէտ արեւադարձային երկիրներու յատուկ հիւանդութիւններու, կը պատմէ իր բարեկամին թէ ինչպէս օր մը յանկարծ զգացած է թէ Աստուած զինք կը կանչէր միսիոնարական գործի: Ան ձգելով իր ամբողջ ունեցածը իր յղի կնոջ հետ Լիպերիա, Ափրիկէ կ'երթայ քարոզութեան: Հոն հասնելէ ետք, 17 օրեր եւ գիշերներ անոնք անդադար կը քալեն անտառներու մէջ, եւ գիշեր մը երբ նստած կը հանգչէին, կինը յանկարծ ամուսնին կ'ըսէ. «Ի՞նչքերնին գծուած մարդիկ կանգնած են ծառերուն ետեւը»: Ամուսինը կը պատասխանէ. «Ոչինչ»: Ապա քիչ մը եւս յառաջանալով կը հաս-

նին գետակի մը եզրին եւ կ'որոշեն հոն հաստատել իրենց միսիոնարական կայանը: Անոնք իրենց իսկ միջոցներով կը շինեն տնակ մը, քիչ մը անդին պզտիկ դարմանատուն մը, ու անոր քով դպրոց մը եւ կողքին եկեղեցի-մատուռ մը, առանց որեւէ արտաքին օգնութեան: Կամաց-կամաց տեղացի հիւանդներ կը սկսին գալ բուժուելու, սակայն ամբողջ երեք տարիներ Կիրակի օրերը ոչ մէկ տեղացի եկեղեցի կու գայ, միայն բժիշկը, իր կինն ու երեք տարեկան զաւակն էին այդ եկեղեցին յաճախողները:

Տխուր օր մը սակայն, բժիշկը յանկարծ կը նկատէ թէ իր զաւակը վարակուած էր արեւադարձային լուրջ հիւանդութենէ մը: Ան իր ամբողջ գիտութիւնն ու փորձառութիւնը կը գործածէ բուժելու իրենց միակ զաւակը, սակայն դժբախտաբար կը կորսնցնէ զայն: Ան ապա կ'երթայ քիչ անդին գտնուող գիւղը եւ տեղւոյն ատաղձագործին սնտուկ-դագաղ մը շինել կու տայ, ու երբ զաւակը մէջը դրած կը փորձէ շալկել, սեւամորթ մը տեսնելով բժշկին կացութիւնը կը հարցնէ թէ ի՞նչ կար սնտուկի մէջ. «Ձաւակ» կը պատասխանէ բժիշկը, որուն վրայ ամբողջ երեք տարիներ վերջ առաջին անգամ ըլլալով տեղացի մը կ'օգնէր բժիշկին փոխադրելու սնտուկն ու փորելու անոր զաւակին գերեզմանը: Ու երբ ժամանակը կը հասնի եւ խեղճ բժիշկը կը փորձէ աղօթել, այլեւս չդիմանալով յանկարծ կը փղձկի ու գերեզմանին վրայ իջնալով կը սկսի երեխայի նման հեկեկալ: Անոր մօտ կանգնած սեւամորթը ապշած կը դիտէ, ապա յանկարծ վազելով իրենց գիւղը կը սկսի պոռալ, ըսելով. «Սպիտակ մարդը, սպիտակ մարդը կու լայ ճիշդ մեզի նման»:

Յաջորդ Կիրակի առաւօտ երբ բժիշկը եկեղեցի կը մտնէ, ան աչքերուն չհաւատար. գիւղին բոլոր բնակիչները հոն էին, եւ անկէ ետք ամէն Կիրակի եկեղեցին լեցուն էր առաւօտ եւ երեկոյ: Բժշկին բարեկամը լսելէ ետք այս պատմութիւնը, կ'ըսէ. «Ձիս ամենաշատ մտահոգողն ու նեղացնողը այն է, որ դուն զաւակդ պիտի կորսնցնէիր, որպէսզի կարենայիր այդ մարդոց սիրտերը շարժել»: Բժիշկը լո՛ւռ կը նայի բարեկամին, եւ կ'ըսէ. «Նոյնն ալ Աստուած չըրա՞ւ»: Եւ ճիշդ այս էր որ կատարուեցաւ Գողգոթայի բարձունքին հազարաւոր տարիներ առաջ, Հայր Աստուած կու գար Իր Միածին զաւակը զոհելու մեզի՝ մարդկութեան համար:

Այս երեկոյ, սիրելի հաւատացեալներ, եկած ենք հոս յիշատակելու մեր Փրկչին երկրաւոր կեանքի վերջին վայրկեանները: Իբր Հայ-քրիստոնեաներ իրար քով եկած ենք անգամ մը եւս դառնալու վկաները մեր Տիրոջ Երկրորդ Ծառէն պատրաստուած խաչին գամուելուն, բան մը որ միշտ պատմութեան մէջ պիտի մնայ կոտտացող վէրք մը, որովհետեւ մարդկութիւնը ժպրհեցաւ խաչի մահուան դատապարտել Աստուծոյ Ձաւակը, Ան՝ որ իր ամբողջ երկրաւոր կեանքի ընթացքին երեք չգիտցաւ մեղքին ինչ ըլլալը, Ան՝ որուն կեանքը եղաւ միայն շարք մը ուրիշներու ծառայութեան եւ զոհաբերութեան: Անոր հոգի շէնցնող եւ միտք կազդուրող քարոզներն ու հրաշքները բռնկեցուցին հոգիները Հրէաստանի բնակչութեան: Եւ վերջապէս Ան՝ որ Բեթղեհէմի իր հրաշալի ծննդեան վայրկեանէն մինչեւ Գողգոթա, միշտ քալած էր դէպի խաչ՝ եւ հիմա հասած էր ժամը: Այժմ մենք միացած անցնող դարերու քրիստոնեայ հաւատացեալներուն, երկիւղով եւ սրբութեամբ կը տեսնենք թէ Ան ինչպէս իր կեանքը կու գար գիտակցաբար զոհելու մեզի՝ անարժան մեղաւորներու համար, եւ տակաւին խաչին վրայ ան պիտի ըսէր. «Հայր, թող դոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն»:

Մենք միայն մեր հոգիի աչքերով ահով եւ երկիւղածութեամբ կը դիտենք ու կը լսենք թէ ինչպէս Պիղատոս տեղի տալով Սանհետրինի մեծաւորներու ճնշումներուն, խաչի մահուան դատապարտեց Աստածորդին, եւ որուն մահուան թափօրը պիտի անցնէր Երուսաղէմի փողոցներէն, ուր երկշարք կանգնած էին մարդիկ, որոնցմէ շատեր տակաւին կարճ ժամանակ առաջ բարերարուած էին իրմէ, եւ հիմա կը պոռային. «Ի

խաչ հան զդա»։ Միւս կողմէն սակայն այդ նոյն ամբողջին մէջ կը գտնուէին մի քանի անհատներ, որոնք իսկապէս կրցած էին թափանցել Յիսուսի հոգիի բարութեան եւ ճաշակել անոր քաղցրութիւնը, եւ ճիշդ ատոնց էր, որ Ան Գողգոթայի ճամբուն վրայ պիտի ըսէր. «Ո՛վ Երուսաղէմի դուտրեր, իմ վրաս մի՛ լաք, այլ լացէ՛ք ձեր զաւակներուն վրայ»։ Ու քիչ ետք, յանկարծ Անոր ամենածանր վայրկեանին, Սիմէոն Կիրենացի անունով ոչ-հրեայ մը կը յայտնուի իր մօտ, օգնելու անոր։ Տարօրինակօրէն, երբ մենք օգնութեան կարիքը ունենանք եւ կամ նեղութեան մէջ ըլլանք, միշտ օտարական մըն է, որ յանկարծ կը յայտնուի մեզի օգնելու։

Խաչի եւ մահուան թափօրը քաղաքի նեղ փողոցներէն դուրս գալով կը բարձրանայ Գողգոթա՝ որ սահմանուած էր մահապարտներու։ Ու հոն, այդ բարձունքին վրայ, երկու աւազակներու հետ կը խաչեն աշխարհի առաջին եւ վերջին Անմեղը։ Ահա ա՛յս է մեր՝ Մարդուն մեծագոյն ողբերգութիւնը, իսկ հանել Աստուծոյ Միակ զաւակը, Ան՝ որ մարդոց հանդէպ ունեցած իր անսահման սիրոյն եւ փրկութեան համար թողուց երկնքի իր հանգիստը եւ իջաւ մեր մէջ, ճաշակելու մեր հետ աշխարհի դառնութիւններն ու մարդուն ապիկարութիւնը, եւ ապա իր յարութեամբ մեզ արժանացնելու երկնային կեանքի։ Ահա իրաւ եւ ամբողջական պատմութիւնը իսաչին եւ անոր իմաստին։

Ոչ ոք գիտէ թէ ճիշդ ի՞նչ պատահեցաւ հոն, Գողգոթայի բարձունքին, սակայն մէկ բան որոշ է, թէ այդ օրուրնէ ասդին մարդկութեան մօտեցումը «Մահ» կոչուող առեղծ-ւածին նկատմամբ ամբողջովին փոխուեցաւ։ Մենք եւս, մէկգի դրած մեր ճղճիմ մըտահոգութիւններն ու տուայտանքները, թող այլեւս բարձրագլուխ քալենք, երբեք չընկճուելու հաստատ որոշումով, ըսելով. «Մահ ո՞ւր է խայթոց քո»։

Ն.Ա.Մ.

ԽՈՏՔ ԵՒ ԽՕՍՔ

Արդար եւ պարկեշտ մարդը ան է՝ որ իր իրաւունքը կը շափէ իր պարտականութեան համեմատ։

Կեանքը վայրկեանի մը պէս կ'անցնի, ան ինքնին բան մը չէ, եւ անոր արժէքը կախում ունի միայն իր գործածութենէն. միայն կատարուած բարի գործն է, որ կը մնայ, եւ արդէն այս է որ կ'արժեւորէ կեանքը։

Խաչը ապրուած Աւետարանն է, եւ Աւետարանը՝ քարոզուած Խաչը։

Ան որ իրմէ ետք բարի ու մաքուր կեանքի մը յիշատակը կը թողու, ան ապագայ սերունդի անսպասելի բարիքի աղբիւր մը կը թողու։

Սէրը նման է ջուրին, եթէ չվազէ՝ կը ճահճանայ։

Անմեղութիւնը՝ անվերապահօրէն սէր տալու եւ ստանալու կարողութիւնն է։